
COMAN MARIA (născută CATRINA, în data de 24 aprilie 1931 în București. A plecat în Bărăgan din motive personale în satul **Salcâm**.
Înregistrată în 10 decembrie 1996.

Și atunci se făcea deosebire, nemții (care munceau ca zilieri) erau plătiți mai bine, românii mai puțin bine. Eram oameni mai mulți și ne duceam dimineața cu tractorul la câmp afară și începeam lucrul. La ora 12 venea cantina cu mâncarea pe câmp și luam masa, nemții dacă aveau mâncare de acasă nu luau de la cantină, dar noi doream să primim masa caldă de la cantină.

În sfârșit a trecut un timp și profitam (cu sensul că puteam) să mergem și primăvara și profitam (cu sensul doream) să mergem la cetățenii din Tomnatic, nemții și lucram la tăiat de vie uneori dura și 2-3 săptămâni tăiatul și lucram, lucram că nu mai puteam să mișcăm mâinile.

- *Produce primeați de la cei la care lucrați?*

- Nu. Nu primeam absolut nimic. Ne căutam oameni (nemți) care aduceau prânzul pe câmp și eram mulțumiți cu cât ne plăteau, fiindcă noi nu aveam nici o posibilitate în afară de asta, adică noi, familia mea, căci tata era arestat¹, mama era bolnăvicioasă, sora mea era la școală și trebuia să trăim și să ne întreținem.

- *Câți oameni erați în echipe?*

- Eram și 30 uneori.

- *Și mergeați numai la tăiatul viei sau și la alte munci, la culesul strugurilor, etc.?*

- Când începea culesul viei atunci mergeam săptămâni la lucru. La culesul viei lucram de dimineața până la 12 (prânz) și apoi până seara târziu. Și noi căutam să fie mulțumiți de noi și de fiecare dată când aveau de lucru ei (nemții) ne luau.

- *Erau diferențe între cei ce vă luau la lucru (adică între nemți)?*

- Erau diferențe. Unii erau mai buni, alții mai răi. Unii ne aduceau și mâncare pentru prânz (clisă, etc.) și eram mulțumiți. Unii trimiteau mai multă mâncare, alții nu. Erau diferențe între ei.

Eu atunci aveam 20 de ani și atunci m-am căsătorit. Când au venit dislocările satul era plin de armată. Nimeni nu știa ce se va întâmpla. Unii spuneau că au venit să ne ridice pe noi românii, alții spuneau că au venit să-i ridice pe nemți, nu se știa ce se întâmplă. A sosit seara armata și era satul plin și dimineața când ne-am sculat era la fiecare poartă santinelă (la cei care trebuiau să plece în Bărăgan) și aceasta le-a spus oamenilor ca în 24 de ore să-și strângă unele lucruri și să le ducă la gară. Eu fiind căsătorită și stând cu socrii, mama fiind la spital, tata arestat, așteptam din clipă în clipă să vină să ne ridice.

- *Când a fost (a avut loc) acest eveniment? În iunie '51?*

- Da.

Fiind căsătorită (deci cu numele schimbat) am fost trecută cu vederea. Nu știu cum de am scăpat. După aceea ne-am dus la spital să o scoatem pe mama, iar medicul ne-a spus că dacă o ducem la Timișoara la spital unde era un specialist, doctorul Galetaru se poate face bine.

¹ *Tatăl bunicii mele se numea Catrina Ion și a fost deținut, închis pe motive politice, fiind membru PNT și de aceea bunica mea a plecat în Bărăgan.

Eu fiind cea mai mare — sora era la școală la Timișoara — am scos-o pe mama și am dus-o la Timișoara unde doctorul a spus că o operează numai cu iscălitură de la noi. Până la urmă a operat-o fără iscălitură, pentru că numai asta se putea face pentru ea.

Și așa am plecat în Bărăgan pentru că ne-a zis cineva să plecăm că dacă nu, ne ridică, fiind tata arestat.

- În ce sat ați fost?

- În Salcâm.

- Din Tomnatic au mai fost deportați acolo, în Salcâm?

- Da, au fost. Și macedoneni, și ucrainieni și nemți. Nemții mai bogați au fost deportați.

- Cine a făcut lista cu cei ce vor pleca în Bărăgan?

- Nu știu. A venit poate de la Timișoara. În orice caz au fost luați cei mai bogați. Din Tomnatic au fost foarte mulți care au plecat; în unele familii nepoții au fost deportați, iar bunicii au rămas în Tomnatic. Și nepoții mai puteau uneori să răzbească până la bunici, dar fără să afle cei de la securitate, căci nu aveau voie să părăsească satul.

Și noi românii am suferit foarte multe, am trecut prin multe din timpul războiului încă. Dar atunci am avut noroc cu Crucea Roșie. În timpul războiului, Crucea Roșie era în fiecare gară și dădea oamenilor mâncare, ceai, căci nu se găseau.

- Cum și unde ați lucrat (muncit) în Bărăgan?

- Am lucrat în echipe ca aici. În Bărăgan era câmp cât ai vrut și șefi câți ai vrut și eram plătiți cum vroiau șefii. Ne-au exploatat așa cum au vrut șefii. În Bărăgan erau ferme mari, foarte mari și noi ajungând acolo ne-am gândit să muncim ca să câștigăm ceva. Erau de toate grâu, porumb, cereale vreau să zic. Trăiam rău fiindcă nu aveam alimente și șefii profitau de noi și nu ne plăteau. Ultima dată când am muncit în Bărăgan înainte de a ne întoarce în Tomnatic ne-au plătit cu 2 lei și 3 lei la ziua (ziua de muncă). Când ne-am dus să ne dea în scris că plecăm ne-au spus (șefii):

- V-ați săturat de bine?

Noi am spus:

- De ce ne-am săturat de bine, pentru că ne plătiți cu 2 lei și 3 lei ziua de muncă?

Acolo (în Bărăgan) erau grâne câte ai vrut. Dar nu aveai ce face cu ele și unde să le duci. Puteam să luăm câte un sac de grâu dar dacă ne prindeau ne băgau la închisoare și ce rost avea?

Așa ne-am hotărât să plecăm de acolo (nu mai știu anul exact). Și ne-am întors în Tomnatic și am rămas definitiv aici, am muncit, ne-am cumpărat casă și după aceea a venit (s-a înființat) colectivul și am muncit de n-am mai știut de noi.

- În Bărăgan cum erați și ce nații mai erau?

- Erau multe nații. Căci fiecare a primit un loc ca să-și clădească o căsuță cu câte o cămeruță. Casa în care ne-am dus era acoperită cu coceni (casa din Bărăgan).

- Era acoperită casa cu coceni sau cu stuf?

- Cu coceni. Erau și altele acoperite cu stuf.

- Macedonenii din Bărăgan unde au plecat?

- Nu s-au întors în Tomnatic. Mulți macedoneni au plecat la București și s-au descurcat fiecare cum a putut. Chiar zilele astea m-am întâlnit cu niște macedoneni, căci au venit până aici pentru pământ acum după desființarea ceapeului (C.A.P.). Au venit să primească pământul. Mi-au spus că nu o să-i uite niciodată "pe nenorociții ăștia" care ne-au dus de aici, căci dacă ne lăsau poate aveam și noi ceva.

- În Bărăgan erau multe ferme?

- Da erau multe și mari ferme. Îmi amintesc că atunci când tata a venit la noi pe Bărăgan după ce a ieșit din închisoare, a intrat paznic la batoză. Și trebuia să mergi mult pe jos, căci erau 10-12 km până la fermă, din sat. Și într-o duminică a rămas fără mâncare pe câmp și nu era nimeni acolo. Și dacă ar fi trecut un om sau un gospodar cu căruța i-ar fi dat cât grâu dorea pentru o bucată de pâine. Dar n-a trecut nimeni pe acolo.

- *Povestește, te rog întâmplarea cu țigancă care ne-ai mai spus-o, din Bărăgan, țigancă aceea care ghicea, știa viitorul.*

- De ce?

- *Fiindcă mulți din cei deportați în Bărăgan au avut astfel de întâmplări.*

- Mi s-a furat ceva din casă după ce că eram necăjiți, prăpădiți, vai de capul nostru, și într-o zi după 2-3 săptămâni a trecut o țigancă (nu știu dacă era chiar țigancă), arăta destul de bine, care ne-a spus că ghicește. Nu aveam curajul să-i spun ce mi s-a întâmplat și s-o chem pentru că soțul meu nu credea în așa ceva. A venit și soțul și a spus:

- Uite, dacă ghicești bine îți dau ceva, dacă nu te expediez de aici.

Când a început să ghicească era interesant că ne-a spus pe nume la toți pe rând, dar numai numele de botez, nu celălalt nume. Și ne-am mirat. Și ea a venit și ne-a ghicit. Dar i-a zis lui soțu' că nu are suflet ca și gura, căci vai (ce-ar fi) dacă ar avea sufletul ca și gura, dar are sufletul ca "pâinea", așa i-a zis. A zis că ne ghicește pe nume pe cel care ne-a furat lucrurile. Dar sora mea stătea lângă noi și avea un copil de 4 anișori. Și țigancă făcea ce făcea și iar spunea:

- Vai să aveți de grijă de băiatul acesta! Vai să aveți grijă de el! (Nu știam de ce spunea așa, pentru că nu era bolnav.) Eu eram bolnăvicioasă și țigancă mi-a spus să nu mai merg atâta la medic și spitale, să mai merg și prin femei. Și țigancă ne-a zis:

- Vai peste câteva zile faceți un drum patru persoane și vă întoarceți trei persoane.

Eu nu m-am gândit mult și am zis:

- Vai cum poți să spui că fac un drum când nu am nici 5 lei în casă?

- Așa ceva să nu mai spui niciodată măcar. Pentru că pentru asta o să faci bani și orice (a spus țigancă).

Țigancă repeta mereu că peste trei zile o să facem un drum în patru persoane și ne vom întoarce numai trei. Dar nu ne-a spus ce se poate întâmpla la acest drum (nu a dat explicații). După câteva zile de la această întâmplare s-a îmbolnăvit nepoțelul meu așa de tare încât am crezut că moare. Am luat o căruță până la gară ca să luăm orice tren trece spre Călărași, București sau Constanța ca să ajungem la un spital cu nepoțelul. Am luat trenul spre Călărași.

La gară în Călărași erau trăsuri care transportau oameni. Am luat o trăsură și ne-a dus până la primul spital. Copilul avea crize. Am ajuns la primul spital, doctorul i-a dat o injecție și și-a revenit. Ne-a îndrumat spre alt spital. Pe drum copilul avea iar crize. Am ajuns la celălalt spital. În spital au putut intra doar soțul meu și sora mea. Copilul era ca mort. Au pus sticle cu apă caldă pe lângă copil și și-a revenit.

Aspectul spitalului nu m-a încurajat. Erau niște cămăruțe închise la culoare, gri. Nu am văzut nici doctori, nici asistenți. Am lăsat-o pe sora mea în spital cu copilul. Am ajuns cu soțul meu la gară. Nici nu am apucat să luăm bilete când i-am spus:

- Să știți că o să moară copilul în spital!

El a răspuns:

- Vai, cum poți să spui așa ceva?

Pe mine m-a apucat o amețală că a trebuit să mă așez pe iarbă ca să nu cad. Am cumpărat bilete și când am ieșit din gară ne-am întâlnit cu sora mea care plângea și era cu hăinuțele copilului în mână și ne-a spus că a murit copilașul.

Am luat trenul înapoi spre casă. Tot drumul numai am plâns și urlat. Atunci ne-am dat seama că țiganca a avut dreptate, dar nu ne-a putut spune cum puteam să ne ferim de ce avea să se întâmple.

Când țiganca ne-a ghicit, soțul meu i-a spus că ne-a promis numele acelei persoane ce ne-a luat lucrurile (a furat). Țiganca a zis că nu poate să spună decât numele de botez, dar celălalt nume nu, pentru că nu are voie deoarece se pot întâmpla din această cauză multe crime, căci dacă ea ar spune cine este persoana, omul păgubit se poate duce să-l omoare. Țiganca i-a spus soțului meu că știe ce suflet bun are, iar el a spus că nu o să-i facă nimic acelei persoane, dar dorește să știe cine este. Țiganca i-a spus că un bărbat știe de furt și numele lui este Ștefan (numele de botez), iar fata care a furat are numele de botez Maria. Noi de mică îi spuneam Mia și Mimi, căci ne-am dat seama cine este. Până a ghicit numele a stat tare mult țiganca fiindcă nu știa care dintre cele două nume era: Maria sau Mia? Nu putea să deosebească precis numele.

Noi am rămas cu impresia că știa foarte bine să ghicească. Eram tare necăjiți, dar lucrul cel mai interesant este că în fiecare seară ne bătea câte un ceas în perete, nu numai un ceas bătea, începea și altul și se contraziceau parcă între ele. Mă duceam în locul în care bătea ceasul și când puneam mâna se muta în altă parte. Dacă era un dulap când mă duceam spre el, ceasul începea să bată în altă parte. De multe ori băteau și două ceasuri, parcă se luau la întrecere. Părinții mei ziceau că atâta timp cât bate un ceas nu este bine (semn bun) pentru că înseamnă că ne mutăm de unde locuim. Totuși asta era adevărul. Alții spun că este “ceasul casei”.

- *Ca un șarpe?* (căci fiecare casă are un șarpe, așa se zice în popor).

- Da. Noi de lucrul acesta cu ceasul știam. De copii am auzit în multe locuri ceasul bătând în perete. Îmi amintesc că atunci când nepoțelul meu era mort în sicriu și eram în cameră numai eu cu tata și peste el avea o coroană și noi uitându-ne la el cât era de frumos și de micuț și de deștept a început să bată un ceas sub coroană parcă. Tata fiind mai curajos a ridicat coroana de pe băiat. În acel moment ceasul a stat, iar după aceea a bătut iar. Nu ne puteam da seama ce a fost sau ce a însemnat.

- *Când ați venit ca și coloniști în Tomnatic ați primit și locuință?* (ca să revin la cele întâmplate anterior deportării).

- Da. Am primit. Tatăl meu lucra în București la Monitorul Oficial și mămica a lucrat ca țesătoare într-un atelier la niște patroni jidani. Fratele meu s-a angajat la un patron. Atunci se făceau contracte pe 5 ani. După aceea te calificai în munca respectivă. Patronii mamei se foloseau de mine căci mă trimeteau cu două genți în care aveau lână și alte lucruri într-un loc (care cred că era al lor, casă proprie) și îmi spuneau că dacă în tramvai cineva vrea să controleze bagajul eu să-l las acolo și să plec fără să fiu observată. Atunci mi-am dat seama că nu era ceva bun, pentru că îmi dădeau bani ca să merg și cu tramvaiul dar la clasa I unde se urcau numai oameni cu posibilități bune și îmi și rămâneau bani destui. Mi-am dat seama că ei luau din fabrică și duceau în atelierul lor unde aveau patru războaie. Acolo lucra mama mea. Pentru ce făceam eu eram mai bine plătită, ca mama care era țesătoare și lucra de dimineața până seara.

Atunci s-a dat un decret că cei care au pământ în Bulgaria (bunica mea era văduvă de război) primesc pământul în Banat, dar trebuie să se prezinte cât mai repede, iar dacă nu, pierd pământul. Atunci tata s-a hotărât și am plecat din București. Am îndurat foarte, foarte multe iar apoi am venit în Tomnatic și am fost repartizați în diferite case nemțești. Acolo scandaluri, certuri, iar noi nu aveam ce să mâncăm și ce să îmbrăcăm. Cei din Tomnatic erau bogați. Era unul așa de renumit c-o zis că dă nu știu câte vagoane de cereale și vinuri numai să nu ne primească pe noi în Tomnatic și să ne ducă în alte sate, căci în toate satele: Cărpiniș, Jimbolia

(era sat atunci) erau aduși coloniști. Am suferit multe și aici. Ei (nemții) nu doreau nici cum români. Bătrânii lor ne spuneau să mergem în Rusia și să mâncăm mămligă. Până la urmă am reușit să ne înțelegem cu unii care aveau poate mai mult suflet. Diferențe au fost. Diferențe existau și între germani (nemți): aveau saloane de dans pentru cei bogați, pentru cei de mijloc și alt salon pentru slugi și servitori.

- În Tomnatic când ați venit ce casă ați primit? Sau ați primit numai o cameră?

- Când am venit prima dată am dormit câte 20 într-o cameră. După aceea am primit câte o cameră și o bucătărie, depinde fiecare cum a avut norocul să-l repartizeze. Unii ne scoteau din casă, se certau și așa am umblat și am umblat, căci veneau fel de fel de decrete. Și aveau dreptate, era dreptul lor, erau și casele lor și nu era foarte ușor pentru că li se luase totul. Dar erau așa de bogați unii, încât se descoperea mereu aur îngropat în pământ.

Am avut vie repartizată și pământ. Ne-am împrietenit cu un neamț de aici care era și el printre nemții săraci. Și îmi amintesc că avea tata un hectar de pământ și i l-a dat lui să-l muncească și întotdeauna când mergea la el nu venea acasă fără o pâine care avea atunci 4-5 kg și un borcan de compot sau gogoșari sau altceva. Așa că n-am putut să-i uităm pe cei ce ne-au ajutat, căci și ei erau săraci dar ne dădeau și nouă căci eram și mai săraci ca ei ca să ne bucurăm și noi.

Aceasta a fost povestea pe scurt a vieții bunicii mele. Povestea aceasta este a vieții ei până în anii '55-'60 și nu mai târziu.

Aș mai avea de făcut câteva observații, căci bunica mea mi-a mai povestit unele episoade și anterior acestui moment. De exemplu episodul cu țiganca ghicitoare mi l-a mai povestit și acum vreo 3-4 luni. De atunci povestea a rămas aceeași exceptând exprimarea și rezumatul ei. În fine evenimentele sunt aceleași, numai propozițiile sunt formulate în alt mod.

Întrebările le-am pus pentru a o ajuta pe bunica mea să-și aducă mai bine aminte de cele petrecute. Anii în care au avut loc anumite evenimente nu sunt dați pentru că bunica nu-și mai aduce aminte cu exactitate.

Referitor la episodul cu țiganca ghicitoare i-am spus bunicii mele să-l povestească deoarece în majoritatea reportajelor din Bărăgan apare un personaj care ajută într-un fel, un personaj parcă din basme care face bine și ajută pe cei necăjiți.